

Autor: Lejla Softić, dipl.oec.¹

Upotreba internet alata u finansijskom odlučivanju

"Pred skrivenim blagom niko ne skida šešir."

- Njemačka poslovice

Poslovni pregovori o uslovima nabavke produkata/usluga mogu biti dugotrajan proces. Zbog toga je veom važno finansijske odluke donositi na osnovu unaprijed utvrđenih kriterija. „Vrijeme je novac“ jedna je od poznatih mudrosti. Stoga sam, za ovaj tekst, izabrala poslovice koja na jednostavan način objašnjava koliko je znanja, vještina i mudrosti neophodno da bi se u suvremenom, digitalnom, dobu donijela adekvatna finansijska odluka. Finansijske odluke, bez obzira koliko male ili velike bile, treba da budu zasnovane na adekvatnim finansijskim pokazateljima. Mnogi tržišni akteri nisu osposobljeni da donose adekvatne i brze finansijske odluke, a kako bi na vrijeme riješili trenutne potrebe za određenim produktima/uslugama. Zato se na tržištu mogu pronaći internet alati koji omogućavaju brz i jednostavan pregled ponude odgovarajućih produkata i usluga, ali i uporednu analizu više ponuda sa istovrsnim karakteristikama produkta/usluge. Upotrebom internet alata za pretraživanje i upoređivanje npr. cijene produkta/usluge, finansijsko odlučivanje je puno jednostavnije. Donošenje finansijske odluke samo na osnovu emocije, po navici ili na brzinu, nije racionalno. Zašto? Zato jer je potrebno da znamo da je svaka finansijska odluka istovremeno i određena investicija: kratkoročna ili dugoročna. Ukoliko su finansijske odluke dugoročnog karaktera, finansijski rizik je veći. Zašto? Zato jer su u digitalnoj ekonomiji, tj.21. stoljeću, tržišne promjene sve brže i sve češće. Tako jedna neadekvatna finansijska odluka, može imati dugoročne posljedice na naš život: privatni i poslovni. Sa druge strane, adekvatna finansijska odluka može u značajnoj mjeri unaprijediti trenutno stanje i biti kvalitetan osnov za potencijalna buduća finansijska ulaganja. Ovaj tekst ima za cilj da promovira značaj upotrebe internet alata za finansijski odgovorno donošenje odluka. Kako? Imati potrebnu informaciju u pravo vrijeme jedno je od pravila finansijski odgovornog odlučivanja. Internet alati omogućavaju da blagovremeno saznamo informacije i donesemo potrebne finansijske odluke.

1. Definicija pojma: finansijski rizik i informacija

Finansijski rizik² (engl. financial risk, njem. Finanzrisiko) predstavlja rizik kod fiksnih troškova financiranja (rizik da se ostvarenim finansijskim rezultatom neće pokriti kamate na dugove poduzeća) i/ili rizik koji proizlazi iz stupnja zaduženosti poduzeća (rizik da poduzeće neće biti u mogućnosti vratiti dug). Stupanj rizika se povećava usporedo sa stupnjem zaduženosti poduzeća.

Informacija³ je rezultat obrade, manipulacije i organiziranja podataka na način koji dodaje znanje primatelju. Drugim riječima, to je kontekst u kojem su podaci uzeti. S pojmom **informacija** susrećemo se u najraznovrsnijim situacijama, od uporabe u svakodnevnom životu do one u specijaliziranim znanstvenim područjima. Ona predstavlja osnovno obilježje informacijskog doba.

Imati pravu informaciju, u pravo vrijeme, znači da kvalitetnije možete upravljati finansijskim rizikom. Finansijskim rizicima izloženi su svi: fizička i pravna lica, mali i veliki poslovni subjekti, nacionalne i globalna ekonomija. Naime, u 21. stoljeću tzv. informacijskom dobu, finansijski tokovi znatno se brže odvijaju jer se sve više u privatnom i poslovnom životu koriste internet alati. Zato je veoma važno: prvo, imati informaciju o tome da su nam internet alati za finansijsko odlučivanje dostupni, a zatim izabrati odgovaraće proizvode/usluge primjenom odgovarajućih internet alata u finansijskom odlučivanju.

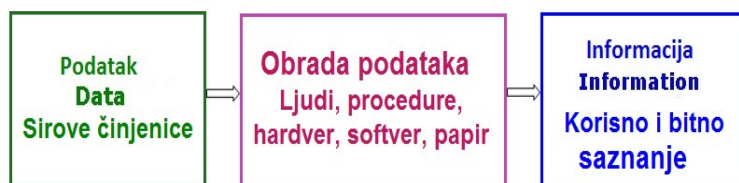
1 SoftConsulting s.p. Tuzla, Trg slobode 16 (BIT Centar), 750000 Tuzla, e-mail: lejla.softic@savjetnik.ba

2 Izvor: <http://limun.hr/main.aspx?id=9901&Page>

3 Izvor: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Informacija>

2. Značaj informacija za donošenje finansijskih odluka

Znati da nam je potrebna informacija za donošenje finansijske odluke je pola odrađenog posla. Primjeniti to znanje, u praksi, druga je polovina odgovora na pitanje: Zašto je značajno pravovremenom imati informacije za donošenje finansijskih odluka? U svim situacijama kada je potrebno da se donese odgovarajuća finansijska odluka, potrebno je postaviti nekoliko pitanja: Šta dobijamo za uloženi novac? Da li je to potrebno? Koja se potreba zadovoljava? Ukoliko je odgovor na barem jedno od postavljenih pitanja **negativno ili nije u skladu sa našim finansijskim mogućnostima**, potrebno je prikupiti dodatne informacije prije donošenja konačne finansijske odluke. Prikupljanje informacija, za donošenje finansijske odluke, može biti dugotrajan i iscrpljujući proces. Naročito ukoliko postoji odgovarajuća potreba koju je potrebno zadovoljiti, te ukoliko postoje ograničeni vremenski i finansijski resursi. Izbor neadekvatnog produkta/usluge odnosno ulaganje novca za zadovoljavanje potrebe na neadekvatan način, uslijed nepostojanja adekvatne finansijske informacije, nije racionalno i efikasno finansijsko odlučivanje. Nadalje prikupljati tržišne informacije samo kada se ukaže potreba za određenim produktom/uslugom nije efikasno. Zašto?

Jednostavan odgovor, za sve koji se bave finansijskim menadžmentom je slijedeći: Zato jer na tržištu važe tržišni zakoni, a jedan takav zakon je i Zakon ponude i potražnje⁴. Za donosioca odluke, koji nije istovremeno finansijski specijalista ili finansijski analitičar, ovaj odgovor ne pruža dovoljno informacija. Zato je potrebno da se pronađu i adekvatni dodatni odgovori ili informacije koje će biti korisne i predstavljati bitno saznanje za donošenje ispravne finansijske odluke. Na internetu postoje odgovarajući softveri koji pomažu da se izvrši finansijska analiza različitih ponuda proizvoda/usluga. To je osnovna svrha upotrebe internet alata za finansijsko odlučivanje. Ukoliko postoje dodatne nedoumice: Gdje i kako se mogu pronaći odgovarajući internet alati? Odgovor je: Primjenom internet pretraživača potrebno je pronaći odgovarajuće portale koji obezbjeđuju potrebne finansijske informacije. Nadalje putem društvenih mreža možete pronaći odgovarajuće finansijske informacije. Najvažnije je znati da se finansijska odluka treba donijeti na unaprijed definisanim parametrima, bez obzira koji od internet alata se koristi pri tome. Također, potrebno je da pri finansijskom odlučivanju znate da finansijski najisplativija ponuda ne mora istovremeno biti i najefikasnije rješenje za zadovoljavanje trenutnih potreba. U suradnji sa klijentima, kada razgovaramo o visini naknada za konkretne usluge koje, kao konsultant za poslovni razvoj želim ponuditi klijentu, preporučim da klijent samostalno donese konačnu odluku i da pri finansijskom odlučivanju ima minimalno 3 ponude. Zašto? Zato jer klijent ima pravo da izabere ponudu koja je prema njegovom mišljenju najadekvatnija za zadovoljavanje konkretne potrebe. Ponudjač je zainteresiran da zadovolji potrebu klijenta, na najoptimalniji način, ali optimalan način zadovoljavanja konkretne potrebe sa stanovišta klijenta i ponudjača ne moraju da uvijek budu istovjetno definisani kroz odgovarajuću finansijsku odluku. Naime, klijenti koji ulažu novac u nabavku produkta/usluge spremni su izdvojiti i dodatne finansijske resurse ukoliko za ponudenu cijenu zadovoljavaju više od jedne potrebe. Bez obzira što sam zagovornik potrebnih ušteda, u finansijskom odlučivanju, nekada je pronalazak adekvatnog ponudjača istovremeno i vremenski najskuplje. Zato je važno imati prave informacije u pravo vrijeme i to primjenom internet alata za finansijsko odlučivanje.

4 Op.a. je ekonomski model određivanja cijene na tržištu

Izvor: http://hr.wikipedia.org/wiki/Zakon_ponude_i_potra%C5%BEnje

3. Kako koristiti internet alate u finansijskom odlučivanju?

Finansijsko odlučivanje nije jednostavan zadatak. Prije donošenja konačne finansijske odluke potrebno je izvršiti odgovarajuće istraživanje tržišta: konkretnih tržišnih potreba i načina zadovoljavanja tih potreba, izborom odgovarajućeg produkta/usluge. Primjena internet alata je od velike pomoći. Naime, u 21. stoljeću ne morate fizički biti prisutni kako bi ste dogovorili bitne elemente ponude i potražnje. Finansijske informacije o aktuелnoj ponudi produkata/usluga sve više su dostupne na internet portalima privredni organizacija - ponudžaća. Putem interneta npr. putem e-maila, veoma lako se može dobiti odgovarajuća ponuda. Ukoliko su putem internet alata prikupljene potrebne ponude za konkretne produkte/usluge, neophodno je nakon aktivnosti istraživanja tržišta pristupiti procesu analize (ne)finansijskih parametara za prikupljene ponude. Ukoliko nemate adekvatne analitičke vještine ili IT alate za uporednu analizu, ovaj naizgled jednostavan proces uporedbe može biti dugoročno rizičan. Kako? Ponuda koja u prvom trenutku može izgledati kao finansijski najisplativija, dugoročno može biti i najskuplja ponuda. Zašto? Pojedini finansijski elementi ponude mogu biti iskazani bez svih finansijskih parametara. Stoga, ukoliko ste dobili minimalno 3 ponude sa različitim finansijskim parametrima i različitim elementima za obračun konačnog finansijskog ulaganja, neophodno je da sve finansijske parametre oblikujete u zajednički tabelarni pregled –izvještaj, a kako bi ste sagledali potencijalne finansijske rizike donošenja konačne odluke.

Internet alati koji se koriste, u finansijskom odlučivanju, imaju poseban značaj jer omogućavaju uporedivost različitih finansijskih ponuda za istovjetne tržišne potrebe. Ukoliko su finansijski parametri, za istovjetnu tržišnu potrebu, uporedivi na pregledan i jednostavan način, to je znak da će finansijski donesena odluka biti zasnovana na racionalnim elementima odlučivanja. Neracionalan način finansijskog odlučivanja znači da niste u mogućnosti uporediti različite finansijske elemente za istovrsnu tržišnu ponudu, te finansijsku odluku donosite npr. izborom finansijski najpovoljnije ponude. Ovo može biti finansijski isplativo ukoliko se kratkoročno zadovoljava konkretna potreba. Međutim, za dugoročno zadovoljavanje konkretne potrebe, finansijski rizik najpovoljnije ponude može biti znatno veći sa protekom vremena. Stoga je neophodno da se za dugoročne finansijske odluke kreira odgovarajuću npr. mjesečni ili godišnji budžet, te da se uporedba različitih finansijskih ponuda vrši na osnovu mjesečno planiranog budžeta za ulaganje u konkretan produkt/uslugu. Na taj način izbjegava se finansijska neizvjesnost za npr. neplanirane troškove pri nabavci dodatnih funkcionalnosti produkta/usluge. Internet alati za finansijsko odlučivanje imaju mogućnost da se izvrši upoređivanje istovrsnih produkata/usluga, kod različitih ponudžaća, prema različitim kriterijima. Korisnik putem internet alata za finansijsko odlučivanje izborom pojedinog kriterija tj. izborom jedne ili više ponuda, te unosom željenih finansijskih parametara npr. mjesečni budžet, na jednostavan i brz način dolazi do potrebnih informacija. Ove informacije dalje se mogu dopuniti postavljanjem odgovarajućeg upita prema konkretnom ponudžaću produkta/usluge. Rezultat dobijen kao uporedba različitih finansijskih informacija je u digitalnom obliku, tako da se dobijene finansijske informacije mogu npr. podijeliti i putem društvenih mreža, te sa drugim korisnicima razmjeniti iskustva o npr. prednostima korištenja konkretnog produkta/usluge kod određenog ponudžaća.

4. Zašto se koriste internet alati u finansijskom odlučivanju?

Bez obzira da li je riječ o donošenju odluka u domenu ličnih finansija ili finansijskom upravljanju za poslovne potrebe, neophodno je da se proces finansijskog odlučivanja zasniva na planskom pristupu u upravljanju ograničenim resursima. Pod ograničenim resursima ne podrazumijevaju se samo finansijski resursi, nego svi resursi, a to znači vremenski i drugi resursi. Informacija koja nam je potrebna za donošenje adekvantne finansijske odluke jedan je od resursa. Zato je korištenje internet alata i kreiranje baze sa finansijskim i drugim parametrima, neophodnim za finansijsko odlučivanje, važno za donošenje dugoročno isplativih finansijskih odluka. Ukoliko kao pojedinac ili pravni subjekt niste u mogućnosti da kreirate vlastitu bazu podataka, neophodnu za finansijsko odlučivanje, to je ove alate moguće putem odgovarajućih paketa usluga koristiti i putem interneta. Neke baze podataka su dostupne putem interneta kao javni servisi, dok je pristup određenim bazama podataka putem interneta, a naročito ukoliko se oni odnose na upoređivanje finansijskih podataka kroz duži vremenski period, moguće koristiti isključivo na osnovu pretplatničkog računa.

Banke podataka su dostupne na BH tržištu putem različitih internet ponudjača usluga koji se specijaliziraju za određenu vrstu uporedne analize finansijskih pokazatelja. Ova činjenica pokazuje da finansijska analiza nije jednostavan zadatak. Pronaći odgovarajuće internet alat koji ćete koristiti za specifične potrebe, u finansijskom odlučivanju, zahtjeva da uložite dodatne vremenske resurse kako bi ste mogli uporediti prednosti jednog internet alata za finansijsko odlučivanje u odnosu na drugi sličan alat. Ukoliko internet alati koji se koriste za finansijsko odlučivanje imaju i dodatne sadržaje npr. novosti u ponudi, korisničke sadržaje i dr. informacije, tada je vrijednost informacija takvog alata veća u odnosu na druge slične alate koji sadrže npr. samo baze podataka i izvještaje potrebne za finansijsko odlučivanje. Nadalje, ukoliko internet alati za finansijsko odlučivanje imaju kontinuiranu prilagodbu postojećih funkcionalnosti, u skladu sa potrebama korisnika alata, to znači da inoviraju vlastite funkcionalnosti na osnovu statističkih i drugih pokazatelja o tržišnim potrebama korisnika konkretnog internet alata. Suština internet alata za finansijsko odlučivanje nije samo dostaviti potrebne finansijske elemente za nabavku konkretnog produkta/usluge, nego i pružiti odgovarajuće finansijske savjete, ali i obezbjediti uspostavljanje dugoročno isplative finansijske relacije između dvije strane u konkretnom poslovnom odnosu. Zašto? Svi tržišni akteri nisu na istovjetan način specijalizirani za uspostavljanje poslovnog odnosa, naročito primjenom internet alata, odnosno nisu uvijek spremni na preuzimanje rizika u pogledu npr. čuvanja finansijskih podataka. Zato se ovim aktivnostima bave prvenstveno specijalizirani stručnjaci za finansijske analize, informacione tehnologije i internet marketing. Ulagati finansijske i druge resurse za dugoročno praćenje aktuelnosti na tržištu mogu vršiti samo specijalizirani poslovni subjekti koji svoj poslovni model zasnivaju na npr. pretplatničkim paketima usluga za pristup finansijskim i drugim sadržajima. Ovo je uobičajeni model pristupa finansijskim podacima za poslovne subjekte. Ukoliko kao korisnik putem internet alata imate pristup odgovarajućim finansijskim sadržajima, tada znači da je model finansiranja ovih sadržaja zasnovan na drugom marketing modelu ili modelu bez naknate koji se npr. finansira na osnovu sistema oglašavanja ponudjača na konkretnom internet portalu. Sve interesne strane (ponudjač, korisnik/klijent i servis provajder) imaju zajednički cilj: obezbjediti da finansijske odluke budu zasnovane na upotrebi internet alata i uspostavljanju dugoročne poslovne saradnje. Ovo se može postići samo racionalnim finansijskim planiranjem i odlučivanjem.

5. Zaključak

Savremena ekonomska teorija i marketing praksa u značajnoj mjeri koristi emocije. Međutim, finansijsko odlučivanje zasnovano isključivo na emocijama nije racionalno odlučivanje. Ukoliko znamo da je svaka finansijska odluka, istovremeno i određena finansijska investicija, tada treba da znamo kako da upravljamo finansijskima (osobnim i poslovnim), a da to ne utiče negativno na naše emocije. U ljudskoj prirodi je da se osjeća pozitivno, sretno i uspješno ukoliko ima finansijski stabilno okruženje za život i rad. Novac je potreban za svakodnevno izmirivanje tekućih obaveza, ali i za dugoročno ulaganje npr. u obrazovanje. Ukoliko želimo imati kvalitetne poslovne i osobne reakcije, neophodno je da svoje finansijske i druge obaveze izmirujemo na vrijeme i u skladu sa ugovorenim uvjetima razmjene. Svaki izostanak kontinuiranog finansijskog upravljanja dovodi do određenih nestabilnosti: tržišnih ili osobnih. Stvaranje finansijski nestabilnog okruženja dovodi, obično, do dodatnih i po pravilu neplaniranih finansijskih troškova npr. zatezne kamate i sl. Zato da bi se izbjegle sve potencijalno negativne okolnosti, neophodno je da u svojim budžetima (lične i poslovne finansijske) predvidimo i odgovarajuće finansijske rezerve za neplanirane tržišne i druge okolnosti. Da li će finansijske rezerve biti posmatrane kao uštede tekućeg perioda finansiranja, investicije u nekretnine i/ili pokretnu imovinu ili druge odgovarajuće oblike ulaganja (ne)finansijskih resursa, zavisiće prije svega od izabranog načina na koji vršimo finansijska ulaganja i opredjeljenja do kojeg stepena se želimo izložiti odgovarajućim finansijskim i tržišnim rizicima.

I za kraj nekoliko preporuka koje se mogu koristiti u ličnim i poslovnim finansijskima.

1. Finansijske su bitne, ali nisu presudan faktor za uspjeh i stabilnost.
2. Nedostajuće finansijske se mogu pronaći na tržištu, ali će od konkretnih izbora i finansijskih odluka zavisići koliko uspješno ćete oploditi uloženi (ne)finansijski kapital.
3. Rizici su uvijek prisutni, zato je neophodno imati alternativni plan za upravljanje finansijskim i dugim rizicima.
4. Vrijeme je jedan od faktora uticaja na konkretne finansijske odluke.
5. Kvalitetnija ponuda finansijskih i drugih produkata/usluga neće biti istovremeno i cjenovno najpovoljnija ponuda. Zato je potrebno definirati kriterije finansijskog odlučivanja.
6. Investirati vlastiti ili tuđi kapital podrazumijeva isti stepen odgovornosti pri upravljanju investicijskim ciklusom.
7. Informacija ima i svoju tržišnu vrijednost, a internet alati su kreirani kako bi korisnici mogli imati prave informacije u pravom trenutku.
8. Finansijsko odlučivanje bez prethodnog istraživanja tržišta, analize tržišnih informacija i finansijskog planiranja nije racionalno odlučivanje, nego na emocijama zasnovano odlučivanje koje „ima svoju cijenu“.
9. Finansijska snaga i finansijska sigurnost dvije su različite finansijske kategorije, ali se obje zasnivaju na povjerenju da će dogovoreno biti i izvršeno na način kako je to i dogovoreno.
10. Povjerenje⁵ u poslovnom odnosu je potrebno opravdati urednim izmirivanjem obaveza. To je najsigurniji put za finansijski isplativo odlučivanje.

⁵ Op.a Riječ kredit potječe od latinske riječi “kredo”, “credere” i “creditum”, što znači vjera, vjerovati i kredit.
<http://www.bankovni-kredit.com/povijest-kredita>